DELEGAT MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY
(KRAKÓW, LUBICZ 46)

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

za pierwszy kwartał 1932 roku
(wydany 10 kwietnia 1932 r.)

A. ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Zarządzenia.

1. Zaliczenie Zakopanego do miejscowości, których krajobraz zasługuje na ochronę.

W Dzienniku Wojewódzkim Krakowskim nr. 2, b. r., poz. 4, ogłoszono zarządzenie p. Wojewody, mocą którego obszar gminy Zakopane został zaliczony do miejscowości, których krajobraz ma być chroniony.

2. Tereny ochronne w Częstochowie[1]).

P. Wojewoda kielecki wydał rozporządzenie z dn. 12 lutego b. r., uznające ze względów krajobrazowych za ochronne różne tereny, położone na terytorjum miasta Częstochowy, a to w myśl przedstawienia Tymczasowego Zarządu miasta.

b) Okólniki i komunikaty.

1. Okólnik Urzędu Wojewódzkiego Warszawskiego w sprawie inwentaryzacji głazów narzutowych[2]).

Warszawski Urząd Wojewódzki wydał do podległych mu Starostów powiatowych okólnik z wezwaniem do przeprowadzenia inwentaryzacji na właściwych terenach głazów narzutowych, na podstawie kwestjonarjusza P. R. O. P.

2. Komunikat Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych w Warszawie.

«Zakład Doświadczalny Lasów Państwowych prosi PP. Nadleśniczych o wszczęcie w nadchodzącym okresie wegetacyjnym obserwacyj, któreby umożliwiły przeprowadzenie korekty i uzupełnień w nadesłanych w roku ubiegłym odpowiedziach na kwestjonarjusz o zabytkach przyrody. W pierwszym rzędzie potrzebne są uzupełniające obserwacje nad występowaniem rzadkich gatunków roślin zielnych i krzewów, oraz rzadkich ptaków i innych zwierząt — poza granicami istniejących i zatwierdzonych rezerwatów — dla nabrania orjentacji co do potrzeby zastosowania na tych terenach właściwej ochrony, dla utrzymania stanu posiadania tych gatunków, a nawet ich ilościowego podniesienia. W drugim rzędzie Zakład uważa, że — do czasu wydania w tym zakresie bardziej sprecyzowanych wskazówek – stosowanie przez PP. Nadleśniczych, Leśniczych i innych uzdolnionych do tego pracowników nadleśnictw, samorzutnych obserwacyj na terenach wydzielonych, istniejących rezerwatów, jest bardzo wskazane i pożyteczne. Szczególnie cennem będzie w każdym wypadku stwierdzenie, w jakim stosunku stwierdzony każdorazowo stan rezerwatu odpowiada celowi, dla którego został wydzielony. Pozwoli to zawczasu obmyśleć i zastosować potrzebne zabiegi i zapobiec często niepowetowanym stratom. W szczególności obserwacyj wymagają objekty z osobliwościami florystycznemi, co do których w kwestjonarjuszach są częstokroć dane zbyt ogólnikowe, np. bez podania oddziału, poddziału, obszaru, liczności jednostkowej i zabezpieczenia, dalej: wydzielone lub projektowane rezerwaty ptasie, gdzie ważne są stosunki ilościowe z każdego roku, rezerwaty z innemi rzadkiemi zwierzętami: bobrowe i łosiowe, w których dopiero perjodyczne przeliczenia, dokonywane z dużym nakładem pracy, pozwolą ustalić pogląd na celowość utrzymania istniejących rezerwatów w dotychczasowym stanie i wskazać na najwłaściwszy sposób ochrony tych gatunków, w czem wyprzedzają nas bliżsi i dalsi sąsiedzi, nawet z zachodu.

Niezależnie od powyższego Zakład prosi PP. Nadleśniczych o wskazanie, w tych wypadkach kiedy to

[1]) Por. K. B. I., 1931, kwartał 3.
[2]) Por. K. B. I., 1932, nr. 1, oraz Ochrona Przyrody, rocznik 11, str. 218.

zostało pominięte, bliższych szczegółów co do pomników przyrody: okazałych drzew i głazów, a mianowicie: rozmiarów (średnicy na wysokości piersi, wysokości), wieku, stanu zdrowotnego, określenia miejsca, stanu ochrony, — dla każdego okazu osobno.

Zakład w najbliższym sezonie będzie prowadził badanie zarówno istniejących rezerwatów, jak objektów projektowanych, względnie wykazanych w kwestjonarjuszach; odnośnie do tych ostatnich proszeni są PP. Nadleśniczowie o ochronę do czasu zbadania i wydania właściwych wskazówek».

Kierownik Zakładu:
w. z. *Inż. J. Kostyrko.*

3. Uchwały Wojewódzkiej Komisji Turystycznej w Krakowie z dn. 21 marca 1932 r.

Wśród uchwał, powziętych na posiedzeniu Wojewódzkiej Komisji Turystycznej w Krakowie, zasługują na uwagę, z punktu widzenia ochrony przyrody, następujące:

1) postanowienie wyłonienia komisji, złożonej z przedstawicieli zainteresowanych instytucyj, m. in. również P. R. O. P., celem zbadania materjałów do wydania ustawy turystycznej, zebranych przez Izbę Handlową i Przemysłową w Krakowie i przedłożenia opracowanych przez Komisję wniosków Ministerstwu Robót Publ., względnie Ministerstwu Komunikacji,

2) postanowienie sporządzenia spisu miejscowości i okolic województwa, których krajobraz zasługuje na szczególną ochronę,

3) postanowienie sporządzenia przez Komisje Uzdrowiskowe inwentarza zabytków przyrody, położonych na terenie uzdrowisk.

B. REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Realizacja.

1. Rezerwat «miasto skamieniałe» pod Ciężkowicami[1]) został uznany za zabytek pismem Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego z dnia 28 stycznia b. r. L. A. K. 1.313/31. Urząd miejski Ciężkowice zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. z prośbą o pozwolenie na wydobywanie kamienia z kamieniołomu położonego u stóp «skały z krzyżem», która jest najwięcej odwiedzaną ze wszystkich skał należących do «miasta skamieniałego». Prośba ta została przez Ministerstwo odrzucona, a tem samem skały zabytkowe pod Ciężkowicami zostały ostatecznie zabezpieczone przed niszczeniem.

[1]) Por. K. B. I., 1931, kwartał 3.

2. Stary wiąz w Gołczy, p. miechowski. Urząd Wojewódzki krakowski, pismem z dnia 29 stycznia 1932, L. A. K. 5/1/32/Ki, wydał zakaz wycięcia okazu wiązu, mierzącego 6.20 m obwodu.

3. Ochrona starych dębów w gminie Wsielub.[2])

Nowogródzki Urząd Wojewódzki, pismem z dn. 22 lutego 1932 r., L. dz. AS./4-3, uznał za zabytki 2 dęby o obwodzie 5,30 m i 4,40 m, rosnące na terenie wsi Mała Rusiłówka, gminy Wsielub, pow. nowogródzkiego. Na większym dębie znajduje się stara barć. Na pokrycie kosztów zamurowania dziupli, znajdujących się w obu pniach, wyasygnował Krakowski Oddział Ligi Ochrony Przyrody 100 zł.

b) zmiany i projekty.

1. Nowe stanowisko bobrów nad Niemnem.

Bobry założyły zupełnie nowe żeremie na brzegu Niemna w uroczysku «Zaboki», naprzeciw obecnego rezerwatu bobrowego w Rybakach.

2. Bobry nad Jasiołdą[3]).

Bobry, które pojawiły się w maju zeszłego roku na rzece Jasiołdzie, w sąsiedztwie majątku Weleśnica, wywędrowały w niewiadomym kierunku. Były to zatem okazy przechodnie, które powróciły do miejsca swego stałego pobytu.

3. Projekt ochrony «Prządek» koło Krosna.

W r. 1927 władze powiatowe wydały zakaz wydobywania kamienia z grupy skał piaskowcowych pod Krosnem, zwanych «Prządki», ze względów krajobrazowych i naukowych. Zakaz ten został przez Ministerstwo W. R. i O. P. uchylony z powodów formalnych. Obecnie na podstawie uchwały Wydziału P. R. O. P., w związku z nadchodzącemi wiadomościami o postępującem niszczeniu skałek, Delegat Ministra W. R. i O. P. poczynił kroki celem zbadania sprawy na miejscu i uznania «Prządek» za zabytek.

4. Zagrożona skałka w Glinnej.

W Glinnej, koło Leska, znajduje się skałka chroniona przez orzeczenie Województwa Lwowskiego. Ponieważ obecnie byt skałki, częściowo wiszącej bez oparcia, jest zagrożony skutkiem wstrząsów, pochodzących z sąsiedniego kamieniołomu, Delegat Ministra W. R. i O. P. poczynił starania o wydanie odpowiednich zarządzeń.

[2]) Por. Ochrona Przyrody, rocznik 11, str. 211.

[3]) Por. K. B. I., 1931, kwartał 3 oraz Ochrona Przyrody, rocznik 11, str. 212.

5. W p r o w a d z e n i e n i e d ź w i e d z i a d o p u s z c z y B i a ł o w i e s k i e j.

Zakład Doświadczalny L. P. zbiera w drodze ankiety opinje fachowców co do zamierzonego wprowadzenia niedźwiedzia do puszczy Białowieskiej, w której — jak wiadomo — przed kilkudziesięciu laty wyginął.

c) Niszczenie.

1. Z a b i c i e ł o s i a w p u s z c z y B e r s z t o w s k i e j.

Posterunek P. P. w Bersztach skonfiskował okaz zabitego łosia, który — w myśl decyzji p. Starosty grodzieńskiego — przekazano do Muzeum Przyrodniczego w Grodnie. Dalsze dochodzenia doprowadzą niewątpliwie do wykrycia winnych.

2. N i e z w y k ł y w y p a d e k k ł u s o w n i c t w a.

W pierwszych dniach marca b. r. ujęto w Karpatach, nad Łomnicą, pięknego jelenia, który nie zdołał ujść z powodu wielkich śniegów i osłabienia głodem. Okaz został narazie umieszczony w stajni końskiej, na drugi dzień jednak gajowi jelenia zarżnęli(!). Szkoda jest tem większa, że chodzi tu o wspaniały okaz, o rogach przeszło metrowej rozpiętości, który znakomicie nadawał się na reproduktora.

3. G ł a z n a r z u t o w y w Z a w a d a c h p o n o w n i e z a g r o ż o n y.

Największy w Polsce głaz narzutowy, mający około 40 m obwodu, położony na gruntach folwarku Zawady pod Skierniewicami jest znowu eksploatowany, jakkolwiek wszystkie głazy przekraczające 3 m obwodu podlegają prawnej ochronie. Wskutek interwencji Delegata Ministra W. R. i O. P. Urząd Wojewódzki Warszawski zarządził doraźnie roztoczenie opieki nad głazem aż do czasu wydania orzeczenia rejestracyjnego.

C. Z DZIAŁALNOŚCI P. R. O. P.

1. N o w e l i z a c j a u s t a w y o z a g o s p o d a r o w a n i u l a s ó w n i e s t a n o w i ą c y c h w ł a s n o ś c i P a ń s t w a.

W związku z przygotowywaną przez Ministerstwo Rolnictwa nowelą do ustawy o zagospodarowaniu lasów niestanowiących własności Państwa, P. R. O. P. poczyniła starania o wprowadzenie postanowienia zakazującego wycinania lasów i gajów, o obszarze mniejszym niż 10 ha, a położonych wzdłuż linij kolejowych.

2. R e j e s t r a c j a r e z e r w a t ó w i z a b y t k ó w p r z y r o d y w o j e w ó d z t w a b i a ł o s t o c k i e g o.

W związku z poleceniem Ministerstwa Robót Publicznych, wzywającem Urzędy Wojewódzkie do współdziałania z akcją ochrony przyrody [1]), Delegat Ministra W. R. i O. P. przesłał do Województwa Białostockiego wykaz rezerwatów i zabytków przyrody tego województwa. Po zbadaniu na miejscu wymienionych w wykazie przedmiotów i uzupełnieniu go danemi formalnemi, Konserwator wojewódzki uzna je urzędowo za zabytki i wciągnie do wojewódzkiego inwentarza zabytków.

3. O c h r o n a c z a p l i s k.

W związku z uchwałami XIV Zjazdu P. R. O. P., Zakład Doświadczalny Lasów Państwowych zaliczył w projekcie przepisów o rezerwatach, rezerwaty ptasie do kategorji ścisłych. Tem samem usuwanie z nich drzew suchych, na których gnieżdżą się czaple, będzie na przyszłość wykluczone.

4. P o l s k i K o m i t e t Z i e l a r s k i.

W Warszawie został utworzony Polski Komitet Zielarski, mający na celu należyte zorganizowanie produkcji i przeróbki roślin przemysłowo-leczniczych. Do Komitetu tego z ramienia P. R. O. P. wstąpił prof. B. Hryniewiecki w charakterze przewodniczącego sekcji naukowej. W związku z pracami Komitetu i na podstawie uchwały XIV Zjazdu P. R. O. P. rozpoczęła Rada pracę nad przygotowaniem listy gatunków roślin leczniczych, które należałoby chronić bądź zupełnie, bądź lokalnie.

D. AKCJA MIĘDZYNARODOWA.

1. P o s i e d z e n i e E u r o p e j s k i e g o K o m i t e t u O c h r o n y P t a k ó w w B r u k s e l i, naznaczone na 1—2 kwietnia b. r., zostało w ostatniej chwili odroczone do maja. Delegatem oficjalnym Polski na tem posiedzeniu będzie prof. dr. M. Siedlecki.

2. P r o p a g a n d a M i ę d z y n a r o d o w e g o B i u r a O c h r o n y P r z y r o d y w B r u k s e l i w P o l s c e.

Międzynarodowe Biuro Ochrony Przyrody w Brukseli wydało specjalnie dla Polski broszurę propagandową w języku francuskim, informującą o historji powstania, programie prac i organizacji wymienionego Biura, oraz wzywającą do zapisywania się na jego członków. Rozsyłką broszury zajmuje się obecnie Biuro Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody.

---

[1]) Por. K. B. I., 1931, kwartał 3.

3. Ochrona brzegów Dniestru koło Kryszczatyku pod Zaleszczykami.

Ze względu na stale postępujące niszczenie brzegu Dniestru pod Zaleszczykami po stronie rumuńskiej przez istniejące tam kamieniołomy i zakłady cukrownicze, Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się za pośrednictwem Ministerstwa W. R. i O. P. do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z przedstawieniem wielkiej doniosłości tej sprawy dla rozwoju Zaleszczyk i prośbą o rozważenie możliwości interwencji u miarodajnych czynników w Rumunji.

4. Ochrona kurhanu Władysława Warneńczyka.

W związku z wnioskiem prof. J. Paczoskiego, przyjętym przez XIV Zjazd P. R. O. P., zmierzającym do otoczenia należytą opieką kurhanu Władysława Warneńczyka pod Warną, Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się za pośrednictwem Ministerstwa W. R. i O. P. do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z prośbą o interwencję w tej sprawie, ewentualnie za pośrednictwem Poselstwa Polskiego w Bułgarji. Nadto zwrócił się Delegat do Magistratu m. st. Warszawy, który posiada w Warnie swój dom wypoczynkowy, z prośbą o roztoczenie opieki nad kurhanem. Magistrat przyrzekł sprawę tę pomyślnie załatwić.

5. 25-lecie Holenderskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody.

W końcu 1931 roku obchodziło uroczystość swego 25-lecia Holenderskie Towarzystwo Ochrony Przyrody (Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland) przy udziale reprezentanta domu królewskiego i wielu przedstawicieli instytucyj publicznych. Towarzystwo posiada 13.000 członków; jego dochody roczne wynoszą 57.000 guld. hol. Niezależnie od tego Towarzystwa istnieje w Holandji Towarzystwo Ochrony Ptaków z 4.000 członków i 10.000 guld. hol. dochodu rocznego.

E. SPRAWY WYDAWNICZE.

1. Druk broszury o Bielanach pod Warszawą.

W związku z będącem obecnie w toku opracowaniem planów rozbudowy Warszawy ukaże się w najbliższym czasie w serji osobnych wydawnictw Państwowej Rady Ochrony Przyrody, broszura p. t. «Bielany pod Warszawą i konieczność ich ochrony», opracowana przez dra K. Gajla i dra R. Kobendzę. Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło na ten cel zasiłku w kwocie 635 zł.

2. Dodatki do «Orlego Lotu».

Jako Nr. 32. osobnych wydawnictw P. R. O. P. ukazał się w czasopiśmie dla młodzieży «Orli Lot» (Nr. 3, 1932), artykuł prof. W. Szafera p. t. «Uwagi o zachowaniu się młodzieży szkolnej podczas wycieczek w stosunku do żywej i martwej przyrody». Nadto do tego samego numeru «Orlego Lotu» dołączyła P. R. O. P. pięknie wykonaną tablicę rotograwurową, przedstawiającą wnętrze rezerwatu bobrowego w Rybakach nad Niemnem.

3. Subwencja na wydanie 3-go zeszytu Wydawnictwa Komitetu O. P. w Poznaniu.

Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło Okręgowemu Komitetowi O. P. na Wielkopolskę i Pomorze w Poznaniu subwencji na druk 3-go zeszytu Wydawnictwa regionalnego tego Komitetu. Do pokrycia kosztów wydawnictwa przyczyni się nadto dar prywatny (500 zł) i subwencja Magistratu Poznania (300 zł).

Prof. Dr. Władysław Szafer,

Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.

KRAKÓW. — DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI.